

Dnr 18-0478
AN/NAW

Hörselskadades Riksförbund
Box 1068, 164 25 Kista
besök: Isafjordsgatan 30B, Kista
tel: +46 (0)8-457 55 00
e-post: hrf@hrf.se
www.hrf.se
www.hörsellinjen.se

2019-02-28

Till
Arbetsmiljöverket
arbetsmiljoverket@av.se

Framsteg om tillgänglighet men steg bakåt om buller

Hörselskadades Riksförbunds remissvar på utkast till ny text för Arbetsmiljöverkets Föreskrifter för Arbetsplatsens Utformning, avsedda att ersätta AFS 2009:2

Förslaget till nya Föreskrifter om Arbetsplatsens Utformning innehåller både viktiga framsteg och stora brister, enligt Hörselskadades Riksförbund, HRF. De konkreta exempel på vad som krävs för att arbetsplatser ska vara tillgängliga för personer med olika funktionsnedsättningar är ett viktigt framsteg. De svaga och till intet förpliktiggande skrivningarna om buller är däremot en besvikelse.

Arbetsmiljöverkets föreskrifter om Arbetsplatsens utformning är ett dokument som påverkar vardagen för Sveriges drygt 700 000 hörselskadade i yrkesverksam ålder. HRFs förväntningar på Arbetsmiljöverkets översyn av dem har därför varit höga. Särskilt mot bakgrund av hur fokus för bullerproblemen i arbetslivet förskjutits.

Kommunikationssamhället är redan här. Allt färre berörs av gamla tiders bullerproblem med slamrande maskiner och hörselkåpor. Många fler berörs av lågfrekvent, störande buller med dålig taluppfattbarhet och koncentrationsproblem som följd. Något som också bidrar till stress och utmattning. Alla som utsätts påverkas, men hörselskadade drabbas hårdast.

Idag ställs tydliga och mätbara krav på ventilation i arbetslokaler, inklusive skollokaler. Dessa kontrolleras och upprätthålls genom reglerna för Obligatorisk Ventilationskontroll, OVK. Enligt HRF är tiden mogen för Arbetsmiljöverket ta nästa steg och i Föreskrifter för Arbetsplatsens utformning införa krav på en Obligatorisk Akustikkontroll, OAK, enligt samma modell som dagens OVK.

En sådan skulle mäta akustiska förhållanden, bland annat efterklangstid, och bör genomföras med jämna mellanrum. Normalt slitage för att en byggnads ljudegenskaper försämras vart femte år. Förslag till en sådan OAK har utarbetats av representanter för Linköpings Universitet och Högskolan i Gävle.

Bra och konkret om tillgänglighet

HRF välkomnar initiativet att till paragraf 33 om tillgänglighet foga en lista med konkreta exempel på vad tillgänglighet innebär för olika grupper av personer med

funktionsnedsättning. De konkreta exempel som ges för bättre tillgänglighet för hörselskadade är relevanta och väl valda. Däremot ställer sig HRF frågande till varför tillgänglighet för eldriven rullstol som enda konkreta exempel nämns i själva föreskriftstexten, medan alla övriga nämns i Allmänna råd.

Många arbetsgivare, inte minst i mindre företag, vill underlätta för anställda med hörselnedsättning men saknar kunskap om vad som behövs. Och många hörselskadade upplever problem, men vet inte riktigt vilka förslag till förbättringar som bör väckas.

Även paragraf 22, som betonar att arbetsgivare ska undersöka arbetsplatsens tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning även om någon sådan för tillfället inte finns anställd, är ett viktigt framsteg. Att en arbetsgivare ska ha en beredskap att ta emot personer med funktionsnedsättning är första steget bort från den onda cirkel som idag begränsar möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att fullt ut delta på arbetsmarknaden. Arbetsplatser där det inte finns personer med funktionsnedsättning förblir otillgängliga, och eftersom de förblir otillgängliga kommer personer med funktionsnedsättning inte ifråga för anställning.

Paragrafer om buller går åt fel håll

De två paragrafer i förslaget som berör buller är däremot en stor besvikelse. Att nöja sig med att betona att bullerexponering och installationer ska hålla bullernivån på "lägsta praktiska ljudnivå" är inte att ta de allvarliga bullerproblem som finns i arbetslivet på allvar. Att rent allmänt hänvisa till Arbetsmiljöverkets Bullerföreskrifter räcker inte heller, Föreskrifter om Arbetsplatsens Utformning är en så viktig regelsamling att den måste kunna "stå på egna ben". Andra arbetsmiljöfrågor i förslaget får inte heller en så styvmoderlig behandling.

Dessutom är Bullerföreskrifterna för närvarande föremål för en språklig revidering som bland annat ska leda till att de åtföljande Allmänna råden försvinner. HRF har i andra sammanhang framfört att viktiga delar av innehållet i de Allmänna råden i så fall behöver föras in direkt i Föreskrifterna, men om så blir fallet är oklart.

Det nu framlagda förslaget till Föreskrifter för arbetsplatsens utformning innebär en närmast dramatisk försämring när det gäller behandlingen av bullerproblem jämfört med nu gällande föreskrifter, AFS2009:2. Och detta samtidigt som problemen med störande ljud är ett stort och växande problem i arbetslivet, inte minst i skolmiljö och i samband med övergång till öppna kontorslandskap.

Viktigt med krav på ljudmiljö och varning för stress

Enligt HRF behöver avsnitt Buller i föreskrifter om Arbetsplatsens utformning bland annat innehålla följande som finns i nuvarande text eller i Föreskrifter och Allmänna råd angående Buller, även om den exakta formuleringen inte nödvändigtvis behöver vara identisk.

- *"Den individuella känsligheten för buller är olika och det är därför viktigt att hänsyn tas till enskilda individers behov. Hörselskadade är t.ex. en grupp som av flera skäl är mer känslig för buller vilket är viktigt att beakta i samband med hörselskadade arbetstagare."* Den föreslagna skrivningen om att hänsyn ska tas till "arbetstagarnas förutsättningar" är för svag och oprecis.

- *”Det är viktigt att stor omsorg ägnas den akustiska planeringen och att man i ett tidigt skede av planeringsprocessen uppmärksammar eventuella bullerkällor och hur man ska minimera riskerna med dem, både när det gäller hörselskadligt och störande ljud. Det är också väsentligt att ljudmiljön planeras efter vilka hörselkrav arbetsuppgifterna ställer. Det kan i många fall även vara fördelaktigt att anlita speciell expertis vid den akustiska planeringen.”* Detta stycke finns med i nuvarande föreskrifter, och är än mer relevanta nu än när dessa skrevs. Särskilt viktigt är betoningen av att anlita akustisk expertis.
- *”I t.ex. kontors- och laboratoriemiljöer kan buller från fasta anläggningar samt från apparatur och datoranläggningar uppfattas som en icke oväsentlig olägenhet. Det är därför viktigt att även sådan utrustning kan placeras så att störningen minimeras.”*, heter det i nuvarande föreskrifter. Av oförklarlig orsak föreslås detta ersättas med betydligt svagare skrivning.
- *”I lokaler avsedda för talad kommunikation, exempelvis undervisningslokaler, har rumsakustiken speciellt stor betydelse för hur lokalen fungerar. Det är därför viktigt att sådana lokaler har en för ändamålet lämplig efterklangstid och i övrigt är utformade så att tal lätt kan uppfattas. För bra taluppfattbarhet är det också viktigt att bakgrundsbullret har en låg nivå.”* Mycket viktig synpunkt, särskilt för skolan, som inte utan skäl ofta kallas ”Sveriges största arbetsplats”.
- *”Ovidkommande tal är påtagligt distraherande och är på många arbetsplatser det mest störande ljudet. Det blir särskilt störande när man arbetar med en uppgift som är av verbal karaktär. Det ovidkommande talets ljudnivå är här av begränsad betydelse, så länge det går att uppfatta.”* Ur Allmänna råd till Bullerföreskrifterna.
- *”Begreppet störande buller omfattar både psykologiska och fysiologiska effekter av buller. De psykologiska effekterna är i första hand relaterade till upplevelsen av bullret. Hit hör också vissa effekter som den som utsätts för buller inte nödvändigtvis själv kopplar till bullerexponeringen, exempelvis trötthet och irritation. Störande och stressande buller kan även leda till fysiologiska reaktioner av olika slag, t.ex. ökad hjärtfrekvens, förhöjt blodtryck och utsöndring av stresshormoner. Samverkan mellan de psykologiska och fysiologiska effekterna kan även förekomma.”* En mycket viktig aspekt som finns i Bullerföreskrifternas Allmänna råd. Obegripligt att förslaget till ny text om Arbetsplatsens Utformning inte berör denna problematik, trots det växande antal rapporter och forskningsresultat som verifierar sambandet mellan buller, stress och utmattning.

Fler behöver få rätt till hörselkontroll

Hörselskadades Riksförbund har länge betonat vikten av att fler grupper än idag får rätt till hörselkontroller. Idag begränsas den rätten till personer som arbetar i ljudmiljö som kan ge hörselskador. Lika viktigt är dock att tidigt identifiera personer som på grund av stigande ålder eller av annan orsak får hörseln försämrad utan att detta förorsakats av arbetsmiljön.

Sämre hörsel innebär större ansträngning att höra, och leder till trötthet, koncentrationssvårigheter och många gånger till stressrelaterad sjukdom eller för tidig pensionering. Identifieras hörselnedsättningen tidigt kan mycket av detta undvikas genom hjälpmedel och anpassning på arbetsplatsen. Vinsterna av att tidigt identifiera personer vars hörsel försämras är utomordentligt stora, för arbetsgivaren, för samhället och naturligtvis för den enskilde.

Vi förstår att juridiskt bindande rättigheter till regelbundna hörseltester inte kan skrivas in i Föreskrifter för Arbetsplatsens utformning innan de är fastslagna på annat ställe. Men inget hindrar att ovanstående problematik och orsakssamband uppmärksammas, och att föreskrifterna lyfter fram fördelarna med att låta fler grupper löntagare få genomgå regelbundna hörselkontroller.

Vänliga hälsningar
Hörselskadades Riksförbund

A handwritten signature in blue ink that reads "Mattias Lundekvam". The signature is written in a cursive, flowing style.

Mattias Lundekvam
förbundsordförande